

ARTIȘTII DIN SANKT-PETERSBURG

Ambele piese prezentate la București de trupa Teatrului Mafii din Sankt-Petersburg sunt scrise pe vremea când literatura încă sovietică își asuma misiunea de a spune adevărul pe care nimeni altul nu-l rostea, iar teatrul răspundea obligației de a-și confrunta publicul - poporul însuși - cu realitatea profundă a existenței sale. Concepute în maniere teatrale atât de diferite, spectacolele lui Lev Dodin fascinează prin importanța demersului și prin desăvârșirea realizării lui.

Acțiunea piesei lui Alexandr Galin **Stele pe cerul dimineții** se petrece în 1980, în zilele Olimpiadei de la Moscova. Preocupate de „imagine”, autoritățile comuniste au luat decizia expulzării temporare, la o sută de kilometri de capitală, a persoanelor care, prin moravurile sau obiceiurile lor, contrazic alcătuirea propagandistică a „omului nou”. Într-o baracă dezafectată, care aparținuse ospiciului psihiatric, sunt aduse florile mai mult sau mai puțin oțlile de pe trotuarele Moscovei. Spațiul scenic e ostentativ subdimensionat: peretele barăcii izolează avanscena, unde sunt îngrămădite paturile, țarcul seamănă foarte bine cu o celulă și prostituatele, paznicii, lumea „liberă” din afară își înghesuie mișcărilor și patimile într-un perimetru în care n-au loc nici să respire. Nimeni nu e întru totul liber, dar nu prin limitele impuse de convențiile sociale, ci din cauza arbitrarului devenit lege. Pe spațiul care i s-a dat în grijă, o femeie de serviciu are tot atâta putere cât secretarul general de la Kremlin. Și ea, îngrijitoarea, împreună cu fiul ei, milițianul, răvășește destinele și așa hăituite ale vremelnicilor locatari ale barăcii. Tema „curățeniei în păcat” traversează literatura rusă, Sonia Marmeladova devenind un prototip pentru un lung șir de melodrame mai mult sau mai puțin înălțătoare. Textul lui Galin se încadrează în acest rând undeva pe la mijloc, nici teribil de profund, nici căzând în vulgaritate. Interpretele trupei lui Dodin construiesc cu har sufletele acestea rătăcite; naivitate și mitomanie, pitoresc și adevăr sordid, egoism primitiv și instinctul generozității. „Fetele” își povestesc viețile, așa cum sunt sau așa cum ar dori ele să fie, prin adevărul interpretării aceste momente statice capătă un extraordinar dinamism interior. Există în tot spectacolul o supralicitare a sunetului, totul e zgomotos, și minciuna, și adevărul, și melodia, și notele false, pentru că doar în felul acesta strident poate fi acoperit susurul monoton al disperării. Subiectul își răsucește întâmplările - una dintre „fete” se îndrăgostește de un fals (?) nebun, o adolescentă e violent inițiată în lumea „plăcerilor” - și, în finalul spectacolului, vine momentul în care universul „subteran” se unește cu cel al atmosferei purificate: trece convoiul care însoțește flacăra olimpică și pensionarele barăcii se suie pe acoperiș, salutând cu un sfâșietor elan patriotic gloria țării din care și ele fac parte.

Emoția performanței actoricești se realizează prin adecvarea a ceea ce ne-am obișnuit să numim adevărul detaliilor și al relațiilor la organicitatea unei lumi închise, semnificativă pentru lume în general.

Nuvela care stă la baza spectacolului **Gaudeamus** e consonantă și contemporană cu piesa lui Galin. Dar, deși publicată în epoca în care în mod oficial „se dăduse drumul la adevăr”, s-a lovit de o rezistență înverșunată, pentru că și obiectul și subiectul era unul dintre pilonii sistemului: armata. Temuta mașină de război sovietică se înămolise într-un război fără speranță în Afganistan, dar generalii își purtau mândri colecțiile de decorații obținute în vreme de pace pe coridoarele puterii. Nuvela lui Serghei Kaledin „Batalionul de construcții”, descriind felul cum sunt mutilați fizic și decerebrați recruții unei

armate multinaționale, în care însă toți ofițerii sunt ruși, cum regulamentele și instrucția umilesc și aliează, părea a spune că o asemenea armată - oricât ar fi de numeroasă și de bine dotată - nu mai poate învinge pe nimeni. De aici și furia generalilor. Dodin, regizorul spectacolului, nu alege calea „demascării”, a expunerii chinului nesfârșit. Colectivitatea umană prezentă pe scenă e alcătuită din inși veseli și triști, obraznici și timizi, visători și lipsiți de imaginație, ironici și obtuzi. Atâta doar că cei mai reduși mintal sunt cei care dau ordine. Performanța de grup, construită ca un balet, spectacolul copleșește prin

 Scenă din **Gaudeamus** la Mafii Teatr din Sankt-Petersburg (adaptarea și regia: Lev Dodin)

presiunea pe care adevărul o exercită asupra convenției: acțiunea de curățare a closetelor capătă grație și devine un fel de joc, singurul mod în care oroarea poate fi dislocată din suflet, arătând cum poți rămâne curat chiar în mlezul murdăriei. Foștii studenți ai Institutului de Teatru păstrează și acum, pe scena profesionistă, după multele și laudatele turnee prin lume, coeziunea și candoarea inițiale. Sigur că uimește calitatea tehnică a performanței, faptul că toți cântă și dansează, efectele acrobatiche, sincronizarea acțiunilor de grup. Dar toate acestea sunt potențate de adecvarea la sens, de trăirea veselă a tragediei unei țări în descompunere, a iubirilor poetice și înaripate care eșuează în trivial. Dar și trivialul e elegant, e și el o componentă a armoniei universale. Ca toate marile izbânzl, spectacolul **Gaudeamus** are calitatea de a transforma în amănunte întrebările, altfel esențiale, despre raportul dintre regizor, trupă și vedetă.

Îmi permit să avansez presupunerea că talentul este atât de „eficient” în ambele spectacole datorită compasiunii care le marchează și le însuflețește. Rusia este alcătuită din prostituatele și milițienii ei, din generalii și soldații ei, dar și din artiștii îndrumați de Dodin pe dificilul drum al unui umanism care, iubind, caută frumosul și expune răul.

MAGDALENA BOIANCIU